



SPO.1711.2.2023.III

Pan
Marek Król
Dyrektor
Domu Pomocy Społecznej
w Machowinku

W wyniku przeprowadzonej ponadplanowej kontroli w zakresie wyjaśnienia zarzutów z anonimowej skargi z dnia 24 lutego 2023 r. (uzupełnionej o wiadomości z dnia 28 lutego i 7 marca br.) stwierdzono następujące nieprawidłowości opisane w protokole kontroli z dnia 13 marca br.:

- 1) nieprzeprowadzenie zajęć fizjoterapeutycznych w jednostce – str. 6 protokołu,
- 2) stosowanie łóżka nieodpowiednich rozmiarów do wzrostu mieszkanki - str. 8 protokołu,
- 3) zezwalanie podopiecznym na samodzielne wykonywanie czynności opiekuńczych wobec innych mieszkańców (karmienie) – str. 10 protokołu,
- 4) organizowanie stanowisk pracy masażysty i terapeuty zajęciowego w sposób ograniczający dostęp mieszkańców do tych form rehabilitacji – str. 11 protokołu,
- 5) pełnienie funkcji opiekuna przez osoby zatrudnione na stanowiskach pokojowych – str. 11 protokołu,
- 6) przeciwdziałanie mobbingowi w miejscu pracy w sposób niewystarczający – str. 12 protokołu,
- 7) prowadzenie rejestru przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego niezgodnie z ustawą o ochronie zdrowia psychicznego – str. 13 protokołu,
- 8) niestosowanie procedury przewidzianej w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego w przypadku podawania leku bez zgody mieszkańca – str. 13 protokołu,
- 9) przechowywanie kaftana bezpieczeństwa w niezamykanej szafce w pomieszczeniu ogólnodostępnym – str. 14 protokołu,
- 10) przeznaczenie do izolacji pomieszczenia mieszkalnego niespełniającego kryteriów z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego – str. 15 protokołu,
- 11) brak procedur dotyczących monitoringu wizyjnego w jednostce – str. 16 protokołu,
- 12) nieupoważnienie wszystkich członków zespołu terapeutyczno-opiekuńczego do przetwarzania danych osobowych mieszkańców – str. 16 protokołu,
- 13) powstanie bezpośredniej podległości służbowej, o której mowa w art. 26 ustawy o pracownikach samorządowych, pomiędzy Dyrektorem jednostki a Kierownikiem Zespołu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego – str. 17 protokołu.

Pismem nr DPS.DO.0801.1.2023 z dnia 20 marca br. Dyrektor Domu Pomocy Społecznej w Machowinku złożył wyjaśnienia do ustaleń zawartych w protokole.

Uznaję Pana wyjaśnienia złożone pisemnie do treści protokołu w zakresie wykazu opiekunów pełniących dyżur w dniu 27 lutego br. Informacja ta nie wpływa na kształt stwierdzonych nieprawidłowości, gdyż kontrolujący stwierdzili jedynie stan obecny w momencie prowadzenia oględzin domu, bez związku z treścią skargi. Przyjmuję także wyjaśnienia związane z uregulowaniem sytuacji związanej z okresową podległością służbową członka rodziny, zatrudnionego w jednostce.

Bezsporne jest, że zespół kontrolny podczas czynności wykonywanych w jednostce, zarówno w godzinach pracy kontrolerów jak i podczas niezapowiedzianych wizyt w Domu w godzinach porannych i wieczornych, nie potwierdził przypadków stosowania przemocy czy też innych niewłaściwych zachowań wobec podopiecznych. Ogólna uwaga zawarta na str. 9 protokołu związana jest z trudnościami w ocenie informacji udzielonych przez mieszkańców, ze względu na specyfikę ich zaburzeń.

W wyniku kontroli stwierdzono, że zarówno masażyści i terapeuci zajęciowi wykonują w ramach powierzonych zakresów obowiązków czynności opiekuńczo-pielęgnacyjne na rzecz mieszkańców. Mimo wyrażenia formalnej zgody przez pracowników na tego rodzaju codzienne obowiązki (gdyż nie jest to pomoc świadczona sporadycznie, w sytuacji np. braków personelu), z punktu widzenia organizacji pracy jednostki i poziomu świadczenia usług na rzecz mieszkańców, należy stwierdzić, że wykonywanie przez terapeutów i masażyстів czynności opiekuńczych powoduje ograniczenia w dostępie podopiecznych do tych form rehabilitacji. Udział w czynnościach opiekuńczo-pielęgnacyjnych potwierdzają dokumenty takie jak plany pracy masażyisty czy dziennik zajęć rehabilitacji społecznej. Jednostka od marca 2022 r. ma wakat na stanowisku fizjoterapeuty, czego nie można nazwać sytuacją przejściową a długotrwałą, tym samym też nie wykorzystuje posiadanej bazy fizjoterapeutycznej, sfinansowanej ze środków publicznych. Ponadto należy podkreślić, że struktura organizacyjna jednostki przewiduje zatrudnienie dwóch specjalistów w tym zakresie (technik fizjoterapeuta i starszy technik fizjoterapii) i dodatkowo dwóch masażyстів (starszy masażysta i masażysta). Stanowisk tych nie traktuje się równorzędnie ani zamiennie, gdyż różnią się wymaganym wykształceniem i uprawnieniami zawodowymi. Masażysta nie może wykonywać hydromasażu, gdyż jest to zabieg fizykalny.

W sprawie stosowania iniekcji w sytuacjach nasilenia zaburzeń zachowania podopiecznych, agresji, autoagresji, stwarzania zagrożenia dla pracowników domu i pozostałych mieszkańców, niszczenia mienia, złożone przez personel pielęgniarstwa oświadczenia o niefortunnych i nieprecyzyjnym użyciu sformułowania „przytrzymany do iniekcji”, są trudne do przyjęcia. Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 6 lit. b ustawy o ochronie zdrowia psychicznego przymusowe zastosowanie leków to doraźne lub przewidziane w planie postępowania leczniczego wprowadzenie leków do organizmu osoby bez jej zgody. Jest to odrębna forma przymusu bezpośredniego, która może wystąpić także samoistnie, tj. bez połączenia z przytrzymaniem (przytrzymanie to doraźne, krótkotrwałe unieruchomienie osoby z użyciem siły fizycznej). Dotyczy to przede wszystkim podania leku w formie iniekcji, gdy np. jest ona wykonywana w sytuacji objawiającego się w jakikolwiek sposób sprzeciwu pacjenta (choć bez konieczności jego fizycznego przytrzymania). Nie stanowi przymusu bezpośredniego podanie leku systematycznie w ramach procesu leczenia, za zgodą mieszkańca. Należy podkreślić, iż dokumentacja pielęgniarstwa powinna być sporządzana w sposób wyczerpujący, aby w przypadkach, o których mowa w protokole oraz w wyjaśnieniach,

jednoznacznie z jej treści wynikało czy zgoda mieszkańca na podanie leku miała miejsce i w jakiej formie, tym samym czy można było mówić o stosowaniu środków przymusu bezpośredniego.

W kwestii demontażu kamery i rezygnacji z pomieszczenia do izolacji, nadmieniam, że zgodnie z procedurą dotyczącą stosowania przymusu bezpośredniego, wprowadzoną zarządzeniem Nr 6/2019 z dnia 19 września 2019 r., w Domu Pomocy Społecznej w Machowinku przewidziano środek przymusu bezpośredniego w postaci izolacji, polegającej na umieszczeniu mieszkańca pojedynczo, w zamkniętym pomieszczeniu. Doprecyzowanie tego, co należy rozumieć pod pojęciem odpowiedniego przystosowania zawarte zostało w art. 18e ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Wskazane w toku kontroli przez personel Domu pomieszczenie z przeznaczeniem na izolatkę nie spełnia kryteriów przewidzianych w przepisach prawa. Jeżeli w wewnętrznej procedurze DPS zawarty jest zapis przewidujący możliwość zastosowania przymusu w postaci izolacji, oznacza to, iż placówka zobligowana jest do posiadania pomieszczenia spełniającego kryteria ustawowe.

W kwestii związanej z monitoringiem wizyjnym w jednostce, należy stwierdzić, że w DPS funkcjonuje monitoring w pomieszczeniu przeznaczonym do izolacji, umożliwiający rejestrację, zgodnie z art. 18e ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, oraz monitoring ciągów komunikacyjnych i terenu wokół budynku, bez rejestracji, tj. tzw. monitoring w czasie rzeczywistym. W toku kontroli ustalono, że w jednostce nie zostały opracowane procedury z zakresu ochrony danych osobowych związane z monitoringiem. Czynność przetwarzania związana z monitoringiem mieszkańców i pracowników nie została uwzględniona w Rejestrze czynności przetwarzania, stanowiącym załącznik do Polityki Bezpieczeństwa Danych Osobowych, przyjętej zarządzeniem Nr 11/2018 z dnia 6 czerwca 2018 r. Obiekt nie został oznakowany w odpowiedni sposób oraz nie został spełniony obowiązek informacyjny. Dyrektor jednostki, mimo braku odpowiednich unormowań w przepisach o pomocy społecznej czy domach pomocy społecznej, kierując się definicjami ujętymi w przepisach prawa pracy czy prawa oświatowego nie uznaje monitoringu bez funkcji rejestrowania (w czasie rzeczywistym) za przetwarzanie danych osobowych. W świetle Wytycznych Europejskiej Rady Ochrony Danych Nr 3/2019 w sprawie przetwarzania danych osobowych przez urządzenia wideo (Wersja 2.0 przyjęta w dniu 29 stycznia 2020 r.) z takim stanowiskiem nie można się zgodzić. Zgodnie z definicją ujętą w art. 4 pkt 2 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO), już samo przeglądanie stanowi czynność związaną z przetwarzaniem danych osobowych. Zgodnie z wytycznymi EROD należy przyjąć, że zastosowane rozwiązanie w zakresie monitorowania osób i przestrzeni (z rejestracją lub bez) zależeć będzie od celu, jakiemu owe monitorowanie ma służyć. W dalszej kolejności wybór rozwiązania dotyczącego monitoringu będzie miał wpływ na prawa osoby, której dane dotyczą (np. prawo dostępu czy prawo do bycia zapomnianym)¹.

Odnosząc się środka przymusu bezpośredniego w postaci unieruchomienia, należy nadmienić, że Dom dysponuje jednym kaftanem bezpieczeństwa na sześć grup ulokowanych w dwóch budynkach. W związku z tym, że o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego, zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, decyduje pielęgniarz, środek przymusu służący do unieruchomienia powinien być przechowywany poza zasięgiem mieszkańców, w zamykanej szafce, jednak w opinii zespołu kontrolującego, w gabinecie osoby decydującej o jego użyciu.

¹ Wytyczne 3/2019 w sprawie przetwarzania danych osobowych przez urządzenia wideo Wersja 2.0 przyjęta w dniu 29 stycznia 2020 r. str. 11, 24/25

Na podstawie §40 Regulaminu działalności kontrolnej prowadzonej przez pracowników Starostwa Powiatowego w Słupsku, ustalonego zarządzeniem nr 18/2023 Starosty Słupskiego z dnia 7 lutego 2023 r., po uwzględnieniu części złożonych wyjaśnień ujętych w piśmie nr DPS.DO.0801.1.2023 z dnia 20 marca 2023 r., zalecam:

- 1) doprowadzić do zatrudnienia fizjoterapeuty w jednostce,
- 2) zakupić łóżko o wymiarach odpowiednich do wzrostu mieszkanki,
- 3) nie dopuszczać do angażowania mieszkańców Domu do czynności, które nie wynikają z indywidualnych planów wsparcia, a w sytuacjach opisanych w protokole reagować niezwłocznie,
- 4) angażować masażyстів i terapeutów do czynności opiekuńczo-pielęgnacyjnych sporadycznie, tylko w wyjątkowych sytuacjach, dokonać korekty zakresów obowiązków w tym zakresie,
- 5) zaprzestać przydzielania funkcji i zadań opiekuna osobom zatrudnionym na stanowisku pokojowej,
- 6) opracować i wdrożyć procedurę przeciwdziałania mobbingowi w miejscu pracy,
- 7) rejestr przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego prowadzić zgodnie z przepisami prawa w tym zakresie,
- 8) przechowywać kaftan bezpieczeństwa w zamkniętej szafce, pod nadzorem osoby decydującej o jego zastosowaniu,
- 9) rozważyć zasadność stosowania izolacji jako środka przymusu bezpośredniego i w zależności od podjętej decyzji wyznaczyć do izolacji pomieszczenie spełniające wymogi ustawowe lub skorygować procedurę wewnętrzną w tym zakresie,
- 10) opracować i stosować procedury związane z monitoringiem funkcjonującym w jednostce,
- 11) niezwłocznie upoważnić członków zespołu terapeutyczno-opiekuńczego do przetwarzania danych osobowych,
- 12) nie dopuszczać w przyszłości do powstania bezpośredniej, nawet okresowej, podległości służbowej pomiędzy osobami, o których mowa w art. 26 ustawy o pracownikach samorządowych,
- 13) wzmocnić nadzór Dyrektora nad pracownikami.

Z uwagi na rozpoczętą kontrolę doraźną sędzi wizytującej Sądu Rejonowego w Słupsku, prowadzoną na podstawie art. 43 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, odstępuję od wydania zaleceń pokontrolnych w zakresie stosowania przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 3 pkt 6 lit. b wymienionej ustawy.

Zgodnie z §40 ust. 3 ww. Regulaminu odpowiedzi na zalecenia pokontrolne należy udzielić w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego pisma.

Paweł Lisowski
Starosta Słupski
/podpisano elektronicznie/